

עזר ויזמן
השמות של מחר

חדל לפרסם את השמות של מחר. במאזן של 25 שנות עכשיו, אי אפשר שלא להסיר את הכובע בפני גבריאל מוקד, העוסק בעריכת כתביעת זה, באותו להט ומרץ, שהניעו אותו לפני 25 שנה.

החוויה הישראלית

כימים אלה עומד להגות כתביעת עכשיו את השנה ה-25 לקיומו, הגינה שהיא אירוע חגיגי לסיפור ולשירה הישראליים. לפני 25 שנה, כאשר ראתה את החוברת הראשונה של עכשיו, כתב העיתונאי-סופר ועסקן דוד הפלמ"ח אהרון מנדל במשא את הדברים הבאים: גודש בזה של פחי זמאוס שעדיין לא ראה כמותו אור מעולם על הסי ביטאון ספרותי עברי בלשון...

במשך 25 שנה של יצירה ישראלית הלך ונשכח שמו של אהרון מנדל, כעוד חוברת עכשיו הביאו לקורא הישראלי מיצירותיהם של יהודה עמיחי, אהרון אפלפלד, דליה רביקוביץ, מאיר ויזלטיר, יאיר הורביץ, יונה וולך, דליה רביץ, מנחם בן ועוד עשרות משוררים וסופרים, שאלמלא חוברת עכשיו ספק אם היו מוצאים כימי המצור הספרותי של דוד הפלמ"ח אפשרות לפרסם את יצירות הביכורים שלהם. מאחרי כתביעת עכשיו ניצבת דמותו של ד"ר גבריאל מוקד, שבמקום לעסוק בקירום הקאריירה האקדמית שלו, טורח, שנה אחרי שנה, לקרוא מאות אלפי כתביידי של יוצרים צעירים, במטרה לגלות ביניהם את השמות של מחר בסיפור ובשירה הישראלית.

במאזן של 25 שנה, לעיתים פירסם מוקד חוברת טובה יותר של עכשיו ולעיתים חוברת פחות טובה, אך מה שאיפיינו את הקו המתמיד והבלתי נכנע של עכשיו, הוא הניסיון הבלתי-

היות אישי-מישטרה אינה מונעת אותי מלהיות מנוי על עריביסאריס. אני מכיר את כולכם, את אסולנר, מקס זאקוב... קצינימישטרה, המוריש לסנדראר את רכושו אחרי שהתאבד, כעוד סנדראר ירו נכרתה, באחד מימי המילחמה האחרונים.

היד הקטועה הוא אחד מהחשבונות הריאליסטיים הנוקבים ביותר עם נושא המילחמה, רומן הפורש את זוועותיה בגבול שבין הריאליזם לסוריאליזם, וכל מי שעבר קרב של ממש יודע, כי ראייתו של בלייז סנדראר היא האמת אודות המילחמה.

לסיכום, היד הקטועה הוא מסיפרי המילחמה הנחרדים שראו אור אי פעם, ספר שאיימותו לתאר אפוס, אלא סיפור השתקפות המילחמה בעיני יחיד, הוא גדולתו. גם תרגומו של אביטל עזבר, לעומת תרגומים קודמים שלו, אינו פוגם ביופי הספרותי של בלייז סנדראר.

היד הקטועה מומלץ לכל, בארץ שהמילחמה היא לחם חוקה.

שירה

זוסמן

משורר צנוע ונחבא אל הכלים כרום של נתן אלתרמן ואברהם שלונסקי, היה המשורר

אברהם הגורני, וחבל שריברי המבוא לא נמסרו לברוך לינק, שפירסם ספר חשוב ביותר בשירת זוסמן.

תוך

פתגמי משלי

אחד מהמבטורים של התרבות הישראלית הוא היות הנד"ך יצירת ספרות מונחת בידי ילידי הארץ, וזאת למרות שהוא טומן בחובו את שורשיה ועוצמותיה של השפה העברית, דימויה ואפשרויות הביטוי שלה.

באחרונה ראה אור סיפון מאת מאיר רוטנברג, תחת הכותרת הפתגמים שבספר משלי - פירוש חדש לששים פתגמים, ובו מעט מאתם אוצרות-ספרות נשכחים למחצה. רוטנברג פורש בסיפון ניתוח כלכלי התחביר הנעלמים כפתגמים קשים שבספר משלי, החל מבן הכם ישמח אב, ובן כסיל תוגת אמו... פתגם נודע אחר הוא לא יועילו אוצרות רשע, וצדקה תציל ממוות. פתגם שבו חבויות איכויות שריות, העשויות להתיר משוררים בניזמנו פעורייפה.

שירה איכותית נוספת מצוייה בפיתגם קרץ עין יתן עציבת, ואוויל שפתים ילבט או ביש מתעשר ואין כל, מתרושש והן רב וכלכסלב יקרא נבון, ומתוק שפתיים יסוף לקח וגם כרברי נירגן כמתלהמים, והם ירדו חרירי בטן.

ניתוח-פירוש של מאיר רוטנברג ל-60 פתגמי משלי, מעידים על עוצמות השפה של ספר זה, ושאר סיפרי הנד"ך, עוצמות לשונית העשויות להציג כל שפה אחרת על-אדמות בעניותה. פירושי הפיתגמים ניתנים בעברית עכשווית, עניינית ומשכנעת.

רוגמה לניתוחיו של רוטנברג הוא הניתוח לפיתגם נפש עם קריית עזר, ומדונים כבריה ארמון, אותו הוא מפרש כ"נפש" שהיא ורק היא השומרת על חיי העם, שהיא "קריית עזר", כעוד שהקריה של אנשי המדון, מחרחרי המילחמה, היא כ"בריה ארמון". את ניתוח מסכם רוטנברג בגנות קלי דעת המסכנים את חיי של העם, מה שראוי ללימודם של כל אותם פריקים רתיים, שהפכו את התורה קרדום לחפור בו ונושאים באיוולת מעשיהם והתאגריותיהם סכנה לעצם קיומנו בארץ. קרי: כל אותם בני גוש אמונים והמתחרות הרתייות-לאומניות, הנושאים את שם הדת לשווא.

סיפון של רוטנברג מומלץ לעיון, לכל אלה החפצים למצוא אתחנתא קלה בשפריצים הרתיים הבלתי-יחרלים של נושאי דגל הלאומנות הדתית בארץ.

מאיר רוטנברג - הפתגמים שבספר משלי; הוצאת רשפים, 119 עמודים (כריכה רכה).

משיאיו הוא השיר טבריה בגשם, שיר המכיא תמונות-תמונות כמעט תעודיות, מלאות ככוח שירי תיאורי. מסע לניככי נישמת המשורר מתאר זוסמן, בשירו הופעת המשורר: חיבו לו בדאגה וסחד / מסאת הליו. חורסי, כבר נשימה / במטיל עבה, גרדנו עטוף מיטפחת, / הוסיע ועלה על הבמה... או שיר של מסע אוטוביוגרפי, כמו מים של טריאסט לים של יפו, או שיר-אשכבה למות אביו של המשורר.

שיר מאפיין נוסף לשירת זוסמן הוא עם המלך העיוור, שיר של אגדה, שבו מספר המשורר: מלך חוטא ורגזם / שלח טיעה וסגוב. / נמסה בכבי החרב... או מדיך לקרעים קרעת, / כחלונות לאפלה...

זוסמן, ששימש שנים כמבקר-תיאטרון, מבקר רציני, בונה ובוגר בעיתונות, מתייחס באחד משיריו גם לעולם הבמה, תחת הכותרת ליל התיאטרון, שבו הוא פותח בעם רדת מופך ברזל על הבמה / עם שוך סערת מחיאות כפיים / נשמע קול השלג היותר, כמה / תקופות עברו מהצהריים. // נכנסנו אל מערת התיאטרון / השארנו אור סרף של החורף, / הכל השארנו מבחיץ לערבון...

משורר זוסמן
קול השלג היורד

שירתו של עזרא זוסמן היא שירה צנועה, שירה שצניעותה מתגלה בשירו צוואה שבו הוא כותב בין השאר: המילים היפות ההן / שמתו בגרוננו עמו / האם עליהן לקונן / ולא על בעליו עצמנו...

בסיפון זה, עם מיבחר שירתו של עזרא זוסמן, מצויה תמצית שירתו, על איכויותיה, למרות שהיא נפגמת לא במעט, בדרכי פרשנותו של

אחרית-דבר עוד לעניינו של ח"ל יוסי אלדר

קציניחינוך אלדר
מימון חידון מחרדי

בנמר של נייר (העולם הזה, 23.5.84) תחת הכותרת התרבות של תת-אלוף אלדר, פורסמה ביקורת להוראתו של קציני-תרבות ראשי לצה"ל לעצור את פירסומה של סדרת סיפורי תרמיל, שבעריכת המשורר ישראל הר, סירה שהיתה לאחד מהאיוסים התרבותיים היחידים של צה"ל, במשך שנות דור.

כתגובה לרשימה זו, קיבלתי טלפון מאת הקורא ש"י, איש קיבוץ נגבה, שסיפר לי כי אינו יכול לישון מאז שקרא רשימה זו, וכי עשיתי עוול לתא"ל יוס אלדר, השבתי לו שתא"ל אלדר עושה עוול לחילי צה"ל, כאשר הוא מבטל את סדרת תרמיל ושאיני איני ישן בלילות (לתיפארת המליצה) מפני שבנגבה, שהיתה פעם לסמל, מצוי ש"י, הרואה פסול בפירסום סדרת תרמיל בידי צה"ל.

לקראת סיום השיחה, הוסיף ש"י מנגבה, והורה בחצי פה, שהוא קציניחינוך בצה"ל, מה שהסביר לי את הגנתו הבהולה על מפקדו, תא"ל אלדר.

כדי לפייס את דעתו של ש"י מנגבה, התברר לי כינתיים, כי חידון צה"ל שהוקרן באחרונה בטלוויזיה והיה לאחד מגילויי המיליטריזם החזותי המחרידים ששוררו אי פעם במדינה, נעשה כמימון צה"ל וקציניחינוך ראשי בסכום, שבו ניתן היה לפרסם, כמשך שנה, מרי יום ביומו, סיפון בהוצאת תרמיל.

עזרא זוסמן, משורר, שמעמדו כעולם השירה נפגם לא במעט בשל היות משוררים אחרים, הילה, שלא תמיד עמדה במיכתן השירה לאורך הזמן.

שירתו של עזרא זוסמן היא שירה אישית, גבישת ובעלת ערך, ועומרת במיכתן הזמן. כימים אלה, ראה אור בהוצאת יחדיו עזרא זוסמן - ילקוט שירים, ובו 38 שירים מפריעטו בצירוף ספרים, ערות וכיבליוגרפיה. כעוד המבוא, שחיבר אברהם הגורני, ררוד ונטול כל הכנת-אמת כמשמעויות השירה, הרי ששירת עזרא זוסמן מרגשת וייחודית, כפי שהדבר בולט כבר בבית-הפתחה של השיר ביום בו תיפגשה האהבות: יבוא יום וכל האהבות / ההלכות באן למטה / תיפגשנה / אישם באפסי השחק... זוסמן הוא משורר מינורי, משורר של חוויית היחיד, המתאר תמונות ביוכר שירי שפתי השחר, שפתי השלג / נשקוני על בבת עיני...

בשיריו של זוסמן קיים מימד קולנועי, שאחד

• עזרא זוסמן - ילקוט שירים; ליקט והקדים מבוא אברהם הגורני; הוצאת יחדיו; 87 עמודים (כריכה רכה).

נאדינפוח היה הסגן שהחליף את זה, שדאנתי לסילוקי מתפקידו לאחר מגענו הראשון עימו בחפירות. הוא נראה כפי שמעיד עליו כינויו, אך פיתוליי-מחרו עשויים היו, מן הסתם, כניקודים טהור. נאדינפוח היה סגן במילואים... והלאה הוא על הפיתגם הקנדי האומר גנראלים מתים במינותיהם, בהוליכו את הקורא מבעד לאותה מילחמת-חפירות שדומה לה היתה לה.

סנדראר מגלה אמת נוספת, השווה לכל המילחמות, את האמת של אלהים נעדר משרות-הקרב. הוא מציג קביעות של ראיית הצד האחר של שרה-הקרב, בהגדרות כמו בתוך כל ברמני מנמנמם חיה... ומלגלג על הפיתגם המפרסמים אשגרים בנוסח של הם לחמו באריות, ושאר תמלילים פטרויטיים, המאפיינים את כל הבעאות ככל המילחמות.

לקראת סיום סיפון מגלגל סנדראר עלילה מופלאה אודות קצינימישטרה המגיע אליו מפאריס כדי לחקרו, קצינימישטרה המעריץ משוררים, המגלה לו אתה משורר דגול, אני מכיר אותך היטב... מדוע שלא אכיר אותך?

• כינוי לגרמנים.